כיתות א'-ב' | הלכה · חמ"ד | שיעור 3 מתוך 3 | 45 דק' | קיצור שולחן ערוך מא, א; נב, ב

"המוציא לחם מן הארץ" ו"שהכל נהיה בדברו"

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יכירו את ברכת "המוציא" על לחם, ואת ברכת "שהכל" על מה שלא גדל מן האדמה.
- התלמידים ימיינו מאכלים לארבע הברכות שלמדו ביחידה.
- התלמידים יסבירו את המילים "שהכל נהיה בדברו".

❓ השאלה הגדולה של היחידה

למה אומרים "תודה" לפני שאוכלים?

כותבים את השאלה על בריסטול ותולים בכיתה. בכל שיעור מוסיפים לבריסטול ברכה אחת ותמונה של מאכל.

🧪 פתיחה

המורה מניח על השולחן פרוסת לחם, כוס חלב וכוס מים (או תמונות). שואלים: על מה מהם עוד לא למדנו ברכה? ומאיפה כל אחד מהם בא?

📖 הסבר למורה

לפי קיצור שולחן ערוך (מא, א), על לחם גמור מחמשת מיני דגן (חיטה, שעורה, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון) מברכים לפני "המוציא", ואחרי האכילה ברכת המזון. כבר במשנה שלמדנו בשיעור 2: "חוּץ מִן הַפַּת, שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ".

לפי הקיצור (נב, ב), על דבר שלא גדל מן האדמה, כמו בשר, דגים, חלב וגבינה, ועל כל המשקים חוץ מיין ושמן זית, מברכים "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ". הקיצור מוסיף שבמילה "נִהְיָה" אומרים את היו"ד בקמץ.

בסוף היחידה התלמידים מכירים ארבע ברכות: העץ, האדמה, המוציא ושהכל. ברכת "מזונות" (על עוגות ומאפים) לא נלמדת כאן; אפשר להזכיר שיש עוד ברכות ונלמד אותן בהמשך.

זרמים: נכתב לחמ"ד (ממלכתי-דתי), לפי תכנית ההלכה לכיתות א'-ב'. בממלכתי אפשר להשתמש בשיעור 1 כשיעור על הכרת תודה, בלי לחייב בברכה.

⚖️ **שימו לב:** הדינים בשיעור מוצגים "לפי" המקור שצוין לידם (קיצור שולחן ערוך, שולחן ערוך, רמב"ם). כל קהילה נוהגת לפי פסיקת הרב שלה ולפי מנהג המשפחה, ובשאלה מעשית שואלים את הרב. כדאי לומר זאת לתלמידים במפורש.

📜 המקור (מתוך ספריא, נוסח תורת אמת / מכון ממרא)

קיצור שולחן ערוך, סימן מא, סעיף א

עַל לֶחֶם גָּמוּר שֶׁהוּא מֵחֲמֵשֶׁת מִינֵי דָּגָן מְבָרְכִין לְפָנָיו הַמּוֹצִיא, וּלְאַחֲרָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

קיצור שולחן ערוך, סימן נב, סעיף ב

עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ, כְּמוֹ בָּשָׂר, דָּגִים, חָלָב, גְּבִינָה, וְכֵן עַל כָּל מִינֵי מַשְׁקִים, חוּץ מִן הַיַּיִן וְשֶׁמֶן זַיִת, מְבָרְכִין שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ. וְתֵבַת נִהְיָה, יֵשׁ לוֹמַר הִיא"ד בְּקָמַץ.

⚖️ כתוב במקור / הסבר

בטור הימני מה שכתוב במקור עצמו. בטור השמאלי הסבר או פירוש, ובו כתוב של מי הוא. ההסבר עוזר להבין, אבל הוא לא חלק מהמקור.

📜 כתוב במקור	🔍 הסבר (ושל מי הוא)
"עַל לֶחֶם גָּמוּר... מְבָרְכִין לְפָנָיו הַמּוֹצִיא, וּלְאַחֲרָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן"	לפני הלחם "המוציא", ואחרי הארוחה מברכים ברכת המזון.
"עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ, כְּמוֹ בָּשָׂר, דָּגִים, חָלָב, גְּבִינָה"	הסבר לכיתה: מה שלא צומח מהאדמה מקבל "שהכל".
"שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ"	הסבר (שלנו): כל הדברים בעולם נהיו בדבר של ה', לכן הברכה מתאימה לכל דבר.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: לחם, חלב ומים או תמונות; ארבעה שלטים לפינות; דף העבודה

1. פתיחה: לחם, חלב ומים על השולחן, "מאיפה כל אחד בא?" (6 דקות)
2. המורה מקריא את שני הסעיפים ומסביר: לחם = המוציא; לא גדל מהאדמה ומשקים = שהכל (10 דקות)
3. "שוק הברכות": ארבע פינות בכיתה (העץ, האדמה, המוציא, שהכל). המורה מראה תמונת מאכל, וכל תלמיד רץ לפינה הנכונה (10 דקות)
4. דף העבודה (12 דקות)
5. סיכום היחידה ליד הבריסטול (7 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה מברכים לפני שאוכלים לחם? ומה אחרי?
2. מה מברכים על חלב, לפי הקיצור?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה, לדעתכם, הברכה "שהכל" מתאימה למאכלים שלא גדלו באדמה?
2. מה פירוש המילים "שהכל נהיה בדברו"?

הערכה (מה דעתי?)

1. איזו ברכה למדנו ביחידה הזאת שהכי חשוב לכם לזכור? למה?

🏁 סיכום השיעור

חוזרים לשאלה הגדולה "למה אומרים תודה לפני שאוכלים?" וכל תלמיד מצייר ברכה אחת מהיחידה על פתק ומדביק בבריסטול.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. כתבו (או ציירו) מאכל שמברכים עליו "שהכל".
2. איזו ברכה מברכים על לחם?

💡 הערות למורה

אם תלמיד שואל על פיתה, עוגה או קורנפלקס: אלה שאלות טובות שנלמדות בכיתות הבאות. אפשר לרשום אותן על "לוח השאלות" של הכיתה.

📝 בדף העבודה

התאמת מאכל לברכה, השלמת ברכה, שאלת "מה לא שייך" ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- קיצור שולחן ערוך מא, א (ספריא)
- קיצור שולחן ערוך נב, ב (ספריא)

מחוון: ארבע הברכות: העץ, האדמה, המוציא ושהכל

1. לחם – המוציא · גבינה – שהכל · תפוח – העץ · מלפפון – האדמה.
2. נִהְיָה.
3. אגס (עליו מברכים "העץ"; על השאר "שהכל").
4. ב. בִּרְכַּת הַמָּזוֹן
5. יין ושמן זית (על יין "בורא פרי הגפן", כמו שלמדנו במשנה).